

7527

BIBLIOTECA „ASTREI”
(Asociațiunea pentru lit. rom. și cultura poporului român)

Centrala Sibiu.

Nr. 7527

IV.

PROGRAMĂ

a

școlii civile (private) de fete cu internat
a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și
cultura poporului român în Sibiu

pe anul școlastic 1889/90,

publicată de

IOAN POPESCU,

director.

Cuprinsul: 1. Individualitatea în educațiune, de Dr. Petru Șpan.
2. Sciri școlare, de directorul.

SIBIU,

Tipariul tipografiei archidiecezane.

1890.

Individualitatea în educațiune.

7524

Educatorul va lăsa neștirbită ființa individualității, pentru a fi marcată și recunoscută de toți; el va avea satisfacția deplină, dacă în bărbatul, care a fost pus sub îngrijirea sa în etatea prunciei, va pute să se observe purul caracter al persoanei, familiei, nașterii și națiunii, din care face parte.

Herbart.

Mai nice în una din ocupațiunile vieții omenesci nu se observă o conlucrare atât de complicată și variată, ca și în a educațiunii, și mai nice pe un teren al activității omenesci nu se crede lumea atât de chemată a-și da părerile sale în o direcțiune séu alta, ca și chiar în educațiune. Acest fapt ne indică destul de evident importanța cea mare, ce-i se atribue acesteia în opera culturală a omenimei. Și tocmai importanța acésta este, carea ne face să ne dăm séma asupra tuturor factorilor, dela cari atêrnă resolvirea cu succes a problemelor educațiunii.

Între toți factorii aceștia de o însemnătate netăgăduită este și *individualitatea elevului*. Să încercăm a o studia pe acésta în desvoltarea istorică a sistemelor filosofice, în manifestațiunile, în ființa și în aplicarea ei la ocupațiunea educatorului. Dacă ne va succeda a clarifica pe deplin aceste puncte, prin acésta credem, că ne va fi succes a și arêta pe deplin importanța acestui factor și a pretinde ridicarea lui în scóle la valórea nedisputabilă, ce i-sé cuvine în servițiul educațiunii tinerei generațiuni.

I.

Nu avem trebuință, decât să aruncăm o privire în jurul nostru, și prea ușor ne putem convinge, că noi ori și încêtrău ne învêrtim numai preste individualități dăm:

individualități în némul omenesc, individualități între animale, individualități între plante. Chiar și în ocupațiunile omenesci, în lucrările tehnice și de artă, în ocupațiunile industriale și comerciale, cu un cuvânt în ocupațiunile fizice și psihice întâlnim aceeași aparițiune.

Dacă viața naturei și viața omenescă, carea este atât de complicată ne presintă dominațiunea principiului individualității, atunci urmază prea natural, că acest principiu nu este un principiu de mâna a doua în viața intelectuală a popórelor. Și cumcă acesta în adevăr așa și este ne putem convinge chiar și prin faptul, că el a atras deja de vécuri asupra sa atențiunea bărbaților luminați și ocupă un loc de frunte între cercetările filosofice, atât a timpurilor trecute, cât și moderne. Individualismul în filosofie este pus față în față cu pluralismul și ne arată, că numai ce e *individual* are *realitate*, ér nu ceea-ce e *general* (Locke); individului i-sé cuvine o *realitate adevărată*, ér nu numai *părută* (Nicolaus Cusanus); aceea ce este *individual* este de cea mai mare *importanță* pentru *viața morală* (Iacobi, Fichte, Schleiermacher) și în fine pentru *judicata estetică*, chiar aceea ce e *individual este de valóre* și este neînlocuibil, deóre-ce expresiunea caracteristică a tipului general numai în individ există. Chiar și numai din aceste puține vederi generale ale diferiților filosofi atinse aci numai în treacăt, este destul de evident, că individualitatea a jucat o rolă fórte importantă în istoria filosofiei, că a fost unul din multele curente filosofice, cari au preocupat cu predilecțiune gândirea omenescă.

Ce sé înțelege óre de obicei sub cuvântul individualitate? Nimic altceva, decât un lucru *deosebit, propriu*, între altele multe *comune, omogene*; de aci nice nu póte sé fiá vorba despre individualități la lucruri *eterogene*. Numai acolo, unde întâlnim ființe, calități, cari în fórte multe privințe *sémână* la olaltă, putem sé aflăm și carac-

tere distincte între ele. Ér de altă parte nu trebuie să perdem din vedere și aceea, că ori-și cât ne-am da silința, nu am fi în stare să aflăm și numai două ființe, despre cari se putem afirma cu siguritate deplină, că ar fi întru toate identice. Pare că, chiar și această împregiurare voesce a ne indica rolul acestui factor în viața omenescă.

Basați pe înțelesul dat cuvântului individualitate și putem să vorbim: despre naturi individuale, despre însușiri spirituale și corporale, despre păreri, gândiri, sentimente, voințe individuale, despre ocupațiuni, principii de acțiuni și de conduite în viața intelectuală și morală, chiar și în viața fizică, despre obiceiuri, datine, credințe, moravuri individuale, cu un cuvânt despre tot, prin ceea-ce se oglindeză individualitatea.

De câte-ori vorbim noi astfel, totdeauna atingem principiul din cestiune și numai arare-ori și cercăm să ne dăm séma despre greutatea acestuia și să-i aprețiam valoarea. Cu câte alte multe lucruri nu se va fi întemplant tot aceeași? Câte vor rămâne ascunse în întunecimea vecinicii? și cu câtă greutate vedem, că es unele la ivélă numai prin muncă de seculi și prin o assiduitate uimitóre.

Recunoscând, că principiul individualității jőcă un rol așa de important atât în cercetările științifice ale filosofilor, cât și în viața intelectuală a omenimei de astăzi, urméză că nice educațiunea nu pőte să pėrdă din vedere importanța acestui factor, főrte hotăritor întru îndeplinirea grelelor sale probleme.

Înainte de a vedé însă importanța individualității din punct de vedere educativ; este necesar a se scí, în ce se manifestă individualitatea, unde își are dēnsa basa și cari sunt condițiunile dela cari atárnă, de óre-ce fără a le cunősce pre acestea nu este posibil, ca educatorul să țină séma de *avantagiile* séu *desavantagiile*, ce pot să resulte de aci pentru scopurile educațiunei.

Manifestațiunile individualității la om sunt parte *corporale*, parte *spirituale*, după cum es la ivélă în o parte séu alta, una séu mai multe însușiri, cu o forță mai mare séu mai mică, față cu altele mai retrase, mai ascunse. Așa dară individualitatea, vorbind în asemănări, ne presintă forma unui corp geometric cu deosebite colțuri și muchi, unele mai pregnante, decât celelalte, și nici decât forma vre-unui glob, séu sfere. Sunt fôrte multe particularitățile corporale, a căror studiu nu pôte încăpé în cadrul lucrării de față, fiind acésta de altcum și chemarea acelora, cari sê ocupă din profesiune cu studiarea corpului omenesc, atât din punct de vedere anatomic, cât și fiziologic. Cu tôte acestea nu este permis nici șcôlei a ignora terenul acestui studiu și tocmai astădi, ca nici când, își ridică și medicina vocea sa și pretinde a avé un cuvânt hotărîtor în educațiunea tineretului. ¹⁾ Șcôla este datóre sê țină cont de pretensiunile acestea și sê acomodeze educațiunea, conform cu cerințele igienice, dacă e vorba sê nu degenereze omenimea în privința corporală și prin acésta și în cea spirituală. Și întru cât acésta sê face și trebuie sê se facă pôte fi vorba și în sistemul unei pedagogii sciințifice de o educațiune fizică.

Nu putem de altă parte sê trecem neamintită nici acea împrejurare, că astădi în cercurile normative și de valóre ale pedagogilor germani, când sê vorbesce de educațiune sê înțelege de comun *cultivarea voinței*. Noi credem că acésta nu sê pôte afirma în mod absolut, ci numai relativ, voind prin acésta sê se accentueze cultivarea cu *prevalență* a spiritului.

În acéstă credință fiind ne putem și întreba acum, cum și sub ce formă ni se presintă individualitatea spiritului omenesc? Cea mai evidentă dintre tôte particula-

¹⁾ Zur Schularztfrage, Dr. Theodor Altschul. Prag 1890.

ritățile sufletesci este diferența de temperamente, carea este așa de variată, încât e aproape imposibil a-ți pute da sémă despre toate formele, sub cari se presintă ele. Cu toate acestea, încă din vechime, lumea le-a redus la patru tipuri caracteristice: temperament *choleric*, *sanguinic*, *melancholic* și *flegmatic*. După acestea patru categorii te poți pronunța asupra temperamentului unui singuratec, unei familii, unui popor și a unei națiuni, arătând prin acésta numai *direcțiunea* mai pronunțată, în carea se manifestă natura acelora și nici decât espunând un adevér, care se se acopere cu realitatea, de óre-ce în vieța de toate țilele întâlnim temperamentele numai fôrte amestecate unele prin altele.

Să póte prea lesne cineva întreba, de unde provine acéstă diferență, unde își are ea basa și ce a dat ansă la acéstă diferență? În respunsul acestor întrebări nu putem se ignorăm marea mișcare de pe terenul sciințelor naturale de astăzi, adecă: *darwinismul*. Acesta, arătând că originea lunei întregi purcede din același isvor, susține ca forțe în desvoltarea lunei fizice, patru principii: *naturirea*, *creditatea*, *diferențiarca* și *adaptățiunea*, cari toate se îndeplinesc în urma unei lupte pentru esistență, din care luptă unele ființe rees învingătoare, altele dispar de pe scena lunei. ¹⁾

Individualisarea este deci recunoscută, chiar și în acéstă mișcare sciințifică, ca principiu, și ea își are basa între condițiunile vieții, unde trăesece ființa viețuitoare, cari pot se fiă: țera cu clima și productele ei, împrejurările ei locale, séu *mediul*, în care se învêrte. În mod consecuent putem deci susținé, că la om, familia din care se nasce, țera cu împrejurările ei fizice și climatice, societatea în carea se învêrte, sunt factori, cari îl influințéză deosebit. Tóte

¹⁾ Veți Archiva Societății sciințifice și literare din Iași. Nr. 3. 1889 pag. 288. ff.

acestea contribuie la formarea individualității lui pregnant și în parte și la formarea temperamentului. Din economia vieții animale a omului, ca cel mai hotărîtor moment pentru temperamente se consideră procesul de simțire și mișcare, executat prin nervii sensitivi și motori, cari sunt de o importanță deosebită și chiar indispensabilă pentru viața spirituală a omului. După cum la aceștia este dominantă în grad mai mare sau mai mic *sensibilitatea și iritabilitatea*, astfel și spiritul se arată cu o forță mai mare sau mai mică de precepere, de înțelegere, cu o vioiciune mai mare sau mai mică. Dar apoi și acești doi factori pot veni în combinațiuni foarte variate; de aci și variațiunea fenomenelor spirituale amintite, carea se și arată pe deosebite grade ¹⁾. Aici își are baza sa și *talentul* și nu cum se credea în vremile vechi, când era dominantă în știință teoria facultăților spirituale, după carea se susținea, că omul se nasce cu o anumită memorie, judecată, înțelepciune etc. Acestea nu pot avea loc decât în ideile pe cari omul și le poate câștiga *numai prin mijlocirea sensurilor*. Este deci falsă credința acelorora, cari mai susțin și astăzi, că prin cutare studiu se ascute memoria cu mult mai tare, decât prin altul și cari prin urmare presupun memoria, ca un talent înăscut. În acesta numai atâta poate să fie adevărat, că respectivul va pute în materia aceea cu care se ocupă mai mult, să și judece mai bine, să țină minte mai bine, rămânându-i în genere numai un fel de dibăciă pentru a-și pute însuși tot același și în altă materie de știință. De ôre-ce s'a adevărit, că cel mai puternic în matematică nu totdeauna este și cel mai puternic în istoria sau alt studiu.

Eată deci unde are să se caute originea talentului, ce se arată în viață pe diferite grade și chiar și a talen-

¹⁾ Herbarts Pädagogische Schriften II B. pag. 313 ff. (Willmann) și Popescu, *Psychologia empirică*, pag. 68—69. Ediț. II.

telor estraordinare cum este a geniilor, precum și diferența spirituală între om și om. Rămâne pe baza acestui mod de vedere un teren destul de bogat pentru educațiune și aici își pôte desvolta și sciința pedagogiei tôte forțele ei sciințifice, arătându-se vrednică de rangul la care o a înălțat timpul modern.

Dar nu numai diferența, provenită din organismul individului pricinuesce o *diferență spirituală*, ci chiar și spiritul individului, ca atare, ne presintă particularități forțe marcante. Alțum este alcătuit conținutul cunoscințelor, ideilor, gândirilor, sentimentelor și voințelor la un individ, de cum e la celalalt. Acestea sunt așa de deosebite, după cum de deosebite sunt și împrejurările între cari s'a născut, a crescut și viețuesce cineva, tot atât de diferite sunt după cât de diferite sunt și ocupațiunile vieții omenesci. Chiar și *nașunca* și *confesiunea*, căreia aparține cineva încă sunt hotărîtore pentru individualitatea omului. Un lucru prea de tot firese e prin urmare, pe care îl pôte înțelege ori-și-cine, că nu tot un fel de tractare pôte să se aplice, față cu indiviși atât de deosebiți. Apoi în fine cine nu scie, cât de marcantă este deosebirea între cele două secse: *secsul bărbătesc* și *femeesc*, deosebire, care se arată atât în privința corporală, cât și în privința spirituală.

II.

Din cele deslășurate până aci am aflat, că spiritul individual a omului este condiționat de doi factori: *de constituțiunea organismului fisic* și *de împrejurările și referințele vieții*, între cari îi este dat să crească și să se desvólte. Educatorul este silit, ca în planul lucrărilor sale să respecteze acesti doi factori, cari constituiesc caracterul individual al elevului, și să nu pórdă din vedere adevărul esprimat în cuvintele: „Caracteristica principală a unui bun plan pedagogic pentru un învățământ public este,

ca acela să fiă destul de flexibil, pentru a se pute încovoia după diferite capacități și a lăsa un câmp larg și o mișcare liberă și capetelor mai deschise, fără înse de a le abate dela drumul comun pentru toți, seu a le permite vre-o abatere, care să producă desbinări în sinul mulțimei strâns unite.“¹⁾

Voinđ a cercetá acum raportul, în care se află individualitatea cu scopul educațiunei, avem să lámurim mai întâiu tendențele acestora pentru a pute în urmă constata și restricțiunile la cari ele vor trebui supuse. Educațiunea, după cum este cunoscut, tinde a dá o *cultură multilaterală*; ea voiesce, ca spiritului să i se deschidă o privire generală în viața naturei și în viața omenescă, ca acesta să fiă impresionabil la tot ceea ce a produs cultura cutărui timp, să nu fiă străin față de vre-un curent, de care este străbătută viața spirituală a unei națiuni, popor, seu chiar și a omenimei întregi. Prin acésta nu voim însé să ȓicem, că dóră educațiunea ar fi în stare să dea o orientare deplină în organismul cultural, deóre-ce pentru acésta nu e de ajuns nice chiar o viață de om, necum un timp așa scurt, după cum este timpul cât se lasă un individ influințat prin educațiune. De aci și tendința fórte corectă a educațiunei și respective a învățământului pedagogic, de a face, ca în spiritul elevului să se desvólte *un interes multilateral* pentru tot ceea ce ne ofere viața naturei și viața omenescă. Și tocmai cu cerința acésta a educațiunei individualitatea vine în opozițiune, deóre-ce ea are anumite sfere predilecte, în cari îi place să se mișce, este predominată de anumite aplecări, dorințe și pofte, cari o determină în înteresarca sa față de lume și de tot ceea-ce se petrece în jurul seu. Individualitatea este îngrădită în cercul ei și nu are plăcere să se misce

¹⁾ Ziller. Grundlegung zur Lehre vom erziehenden Unterricht p. 513.

afară de periferia acestui cerc, ba chiar se pare apatică, față cu tot ceea-ce se petrece afară de sine. Numai când se află în elementul său de viață atunci este cuprinsă de iubire, plăcere, chiar entusiasm pentru vre-o lucrare sau întreprindere și pecăt este altă dată de indiferentă, pe atât e atunci de energică, plină de interes, cuprinsă de anumite sentimente de plăcere, cari pot să-i ușureze și lucrările acelea, ce în alte condițiuni se păreau aproape înșoșibile. Pe când individualitatea este vehementă, cuprinsă de afecte în ocupațiunile sale predilecte, pe atunci interesul este liniscit, așezat. Acastă dispozițiune sufletescă face, ca spiritul să se intereseze de tot ceea ce merită considerațiune, pentru el nu e nimic prea de jos, nimic prea neînsemnat, nimic prea bagatel, încât să nu pótă fi obiectul atențiunei sale.

Individualitatea pótă să mérgă cu predilecțiunea sa atât de departe încât să fiă impresionabilă numai pentru un ram din sciința, sau și numai pentru o parte a acestui ram, pecând față cu anumite ramuri să fiă cu totul închisă, să pótă întêmplá, ca anumite obiecte de învățămênt să-i fiă chiar urgente. Nu auđim noi chiar în viața de tóte ăilele spunêndu-se din cutare parte, că în timpul studiului nu avè nice o plăcere pentru cutare obiect și éráși din altă parte, că tocmai de acel obiect să ocupa mai cu multă plăcere și cu interes deosebit? Nu scim noi chiar din esperiența propriă câtă atragere aveam față de unele obiecte de învățămênt și câtă aversiune față de altele? Viața practică ne pótă dovedí în deajuns, că decă și sórtea îl va fi aruncat pe vre-unul în atari împrejurări ale vieții, cari să nu-i permită o ocupațiune mai intensivă cu obiectul predilecțiunei sale, el totuși va căută să se reîntórcă în órele de musă la acesta. Ba se întêmplă des, că unul înbrățișând o ocupațiune, care nu pótă să'l încăldéscă, să se simtă de tot nefericit. De ací și auđim adeseori, ăicêndu-se

despre vre-unul său altul, că și-a greșit cariera. Câte ființe nenorocite cad victimă unei atari greșeli! Tote aceste adevăruri scose din viață, probază de ajuns până unde poate să meargă *tăria individualității*.

Cum se poate acuma un scopul educațiunei cu individualitatea? Cum se pot împăca acești doi adversari puternici? Care din ei trebuie să cedeze, și decă cedeză unul se fiă ore de tot strivit și ne mai băgat în sémă?

De o retragere totală său de vre-o nimicire nici nu poate să fie vorba atunci, când puternice motive vorbesc atât pentru unul, cât și pentru altul. Societatea omenescă dacă e ca să formeze un organism bine încheșat, nu poate să fiă compusă din membrii, cari nu sunt de loc orientați în privința problemelor și tendențelor generale. Societatea trebuie să tindă a se apropia de un *sistem cultural*, în care membrii ei să cunoscă, că există anumite principii mai înalte, cari pretind, ca organismul societății să fie basat pe anumite raporturi de coordinațiune și subordinațiune. Acesta este cu puțință numai atunci, când membrii societății vor cunósce raportul în care se află ocupațiunile lor între dênsele și față cu scopul general. Membrii societății omenesci trebuie să aibă cunoscință, cel puțin în liniamente generale, despre ocupațiunile și lucrările societății, deórece numai cunoscându-le, le vor sci și apreția. Lipsind interesul acesta reciproc, lipsesce cimentul care ține strîns unită societatea omenescă, lipsesce și puterea ei de viață și în loc de a forma un *organism bine încheșat*, ea se prefăce în un *agregat destrăbălat*. Dar chiar și împrejurarea, că numai la prea puțini indiviđi este dela început destul de marcata individualitatea și în cele mai dese casuri numai în etatea mai înaintată ajunge la valóre deplină, său cel puțin numai atunci poate să fie cunoscută, vorbește în favorul unei cultivări multilaterale.

Nu mai puțin adevărat este și aceea, că caracterul individual, cu deosebire acea parte a lui, carea își are basa în organismul fizic și care e cunoscută în pedagogie sub numirea de *talent înăscut*, față cu *cel câștigat* și care își are basa în condițiunile vieții, sub cari se desvóltă individul, nu se póte suprima prin nici o forță omenéscă. Ori-și-ce încercare în direcțiunea acésta rămâne zadarnică, deóre-ce „*naturam expellas furca tamen usque recurret*“. De altă parte chiar și societatea are cel mai mare interes, ca să nu se oprime predilecțiunile individuale în fitorii săi membrii, de óre-ce în individualitate își are basa talentul. Acésta este isvorul puterei lor spirituale, cu care odată în chiemările, ce și le vor alege, vor puté să muncéscă cu rezultat pentru binele societății. Numai atunci, când societatea va fi sciut să distribue ocupațiunile vieții omenesci, după aplecările individuale, va puté să ia cultura omenéscă acel sbor puternic, care să o înalțe cătră scopurile ideale ale omenimei. Atunci și numai atunci se va apropia omenimea de perfecțiunea cătră carea de vécuri țintesce. Prin urmare nu póte fi vorba de o înăsprire a luptei, ci de o aplanare, care să corespundă atât scopului educațiunei cât și individualității.

În scólele, cari au menițiunea de a da o cultură generală individualitatea nu póte să determine învățământul, ci ea aici are să se plece înaintea scopului educațiunei, singurul hotărîtor; rămâne și pentru dênsa teren de ajuns în așa numitele scóle de specialitate. Dacă ar voi și educațiunea să favorizeze cu plan desvoltarea individualității, prin acésta ar înăspri prea tare relațiunea dintre om și om și ar produce tot numai unilateralități. Va fi însé fórte greșită aceea educațiune, care ar încerca, ca Basedow, se niveleze deosebirile puse chiar de natură. Nu-i este permis educatorului să facă cosmopoliți din elevii lui încredințați, decât dóră în privința etică. De

asemenea trebuiesc lăsată neatinsă naționalitatea și confesiunea și acela, care tinde să facă forță spiritului în privința acésta, comite unul din cele mai neiertate păcate pedagogice. Simțul național trebuiesc nutrit, chiar fiind-că forméză o parte din individualitate. Și atunci se comite una din cele mai cardinale erori pedagogice, când limba maternă este delăturată prin o limbă străină, cum se făcea în școlele latine din evul de mijloc și cum se practică și astăzi în statele poliglote, cari mânate de spiritul timpului tind cu ori-ce preț la unitate națională, fără de a-și trage séma, că prin acésta comit un mare păcat cultural.¹⁾

Tótă educațiunea, dacă e ca să pótă realisa succesele dorite, are să *se bazeze pe individualitate*, să încopcie cultura sa la cunoscințele, simțemintele, dorințele, voințele, cari constituiesc individualitatea elevului, parte adăugând la acestea altele nouë, parte îndreptând, ceea-ce e de îndreptat și dând spiritului acelaia o constituțiune bine organizată. Altcum lucră fără basă și în spiritul elevului se forméză două părți deosebite, ce nu se sprijinesc. Prin acésta este vătămată personalitatea, care își are basa numai în un cerc de gândire bine organizat. Personalitatea fiind atacată prin acésta este știrbit caracterul moral religios, scopul suprem al educațiunei. Din cele de mai sus vedem deci, că educațiunea numai atunci pótă se-și ajungă scopul său, când va cruța cât numai e posibil individualitatea și în ori-și-ce întocmiri ale ei, în ori-și-ce împrejurări va trebui să țină cont de individualitatea elevului. Ce e drept individualități sunt atât de multe, cât de mulți sunt și indiviții și între problemele educatorului una din cele mai dificile este a cruța întru tóte individualitatea.

¹⁾ Ziller Grundlegung p. 496. Dr. Kiss Áron és Dr. Öreg János Nevelés és Oktatástan p. 5.

Cu cercetările de până aci am fi ajuns la pragul unei noue probleme adecă: a desfășura consecuențele practice, pe cari și le-a tras și și trebuie să și le tragă educațiunea din deosebirea arătate. Una din cele mai evidente consecuențe practice este întemeierea și susținerea de școle separate pentru acele individualități, la cari este de tot evidentă deosebirea și a căror creștere comună numai dăunătoare ar pute să fiă atât din punctul de vedere propriu, cât și din punctul de vedere al societății omenesci.

Pre baza acestui principiu se întemeiază înființarea de școle pentru *fetițe* și *băieți*, a căror deosebire a fost nebagată în samă în timpul trecut și astăzi în mare parte e neconsiderată. Unii pedagogi susțin chiar, că această deosebire în modul de cultivare a celor două secse, nu ar fi necesară întru atâtă pentru clasele inferioare ale poporului dela țară, cât mai vârtos pentru clasele superioare și dela oraș. Nu credem, că această părere se poate valida atunci, când distincțiunea e reclamată chiar prin unul din cei mai puternici factori a educațiunei, prin individualitate. Tot conform principiului amintit sunt înființate și școlile *poporale*, *școlile civile*, *gimnaziile* și *școlile reale*, în cari au să primescă educațiune și instructiune elevi din clase sociale deosebite. S'ar păre că acest mod de vedere ar voi să spriginescă castele sociale de odinioară ale Indienilor, Egiptenilor, Grecilor, Romanilor, și a evului de mijloc, dar nu este așa, fiind-că a respecta individualitățile nu e identic cu a separa societatea în caste, precum a separat'o spiritul despotic din timpurile trecute.

În toate școlile amintite are să se dea o cultură generală, însă în cuantitate și formă diferită, conform cu exigențele vieții practice, cari altcum sunt la poporul de rând, altcum la clasa de mijloc, și ér altcum la clasa inteligentă. Dacă nu vei ține cont de aceste cerințe, atunci cum vei

puté să realizezi cu mijlocele educative aceea, ce trebuie să realizezi? Aici zace punctul de gravitațiune a acestei cestiuni.

Dacă recunoscem de raționale din punct de vedere pedagogic categoriile de scóle existente, prin acésta trebuie să recunoscem, că și planurile lor de învățămēt au să ne presinte caractere distincte. Așa în scólele poporale, altcum are să fiă planul de învățămēt întocmit în punctul materialului de învățămēt atât ca calitate, cât și ca estensiune, deși în fond și aceste încă au menițiunea de a da o cultură generală, ca și scólele civile și ca și scólele secundare; tot asemenea au să fie diferite planurile de învățămēt și în aceste dóue categorii de scóle, deóre-ce punctele de vedere pentru pregătirea specială a claselor de mijloc și superióre sunt diferite și au prin urmare să fie *altele și bascle propedeutice* (pregătitoare) pentru scólele speciale, în cari au să între fiitorii membrii ai acestor clase sociale.

Dacă este atât de mare deosebirea la aceste scóle, cu cât mai mare are să fie ea la scólele dintre *secul bărbătesc și femeesc*. Conform naturei distincte și a ocupațiunilor diferite ce le așteptă, planurile lor să deosebesc esențial unele de altele. Deși în planurile scólelor de fete încă au să între cunoscințe din ramurile sciințelor: *istorice, naturale și formale*, totuși altele vor fi aici și acolo. *Natura* femeii fiind în preponderanța ei *sentimentală*, urméză, că și sciințele au să țină cont de acésta; *ocupațiunile lor* viitoare fiind deosebite, nu e permis a perde nice acest punct de vedere din educațiunea lor. Unde nu să țină cont de aceste dóue cerințe, acolo să comite greșéla cea mai mare în educațiunea fetițelor, acolo să tinde a pune societatea pe basa *emancipărei false*, cum ea începe a să validată pe ici coela și în societatea europénă, dar cu mai multă putere își ridică capul în America, țara *progresului* și și a *estravaganțelor*. Noi nu am dorí un asemenea sistem de creștere

ficelor române și avem sfînta datorință să lucrăm într'acolo, ca să paralisăm ori-și-ce manifestațiune de atare natură, fie ea venită, din ori-și-care parte și se tindem din tóte puterile a pune educațiunea femeii române pe basa adevărată și solidă: a *căsnicieii, vieții familiare, făcënd din ea o sofiă adevărată, mamă de model și económă buna*, tóte aceste fundate pre *principiul individualității noastre naționale românesci*.

În cele pănă aci atinse am avut în vedere numai scólele cu planurile lor, urméză acum să ne dăm sémă și de o consecință a individualității pentru metódica învățămëntului, luată în înțeles propriu. Fiind viața spirituală a elevilor deosebită, trebuie ca și tractarea materialului să o aibă pe acéstă în privire. De aci ar urmá ca noi să avem atâtea șcóle, câți indiviđi și prin urmare ar fi să se susțină numai educațiunea privată, singuratică. Motive fórte grave vorbesc ínse în contra unei atari educațiuni și principiului de mai sus să satisfacă și atunci, dacá să înființéză șcóle diferite pentru indiviđi, în cari la considerarea individualităților să se procedá pre o cale de mijloc. Numai acel învățator va puté să aibă rezultat deplin cu elevii sei, care va ținé cont de cunoscínțele, ce le aduc elevii cu sine în scólă. Ideile ce le au dejá elevii, numite în psihologiá *idei aperceptive*, au să servescă de basă pentru primirea ideilor noué și fără a pregăti terenul pentru primirea lor nu este cu putință, ca séménța aruncată să aducă fructele dorite. Acésta are să se întémplesc în tóte obiectele de învățămënt; totdeuna învățatoriul trebuie să-și dea séma despre ideile pregătitoare, ce le vor fi avënd elevii la un material óre-care. Chiar și planul de învățămënt are să pregătescă acésta, cum apriat să póte vedé din cuvintele lui Herbart: „A ordina întreg învățămëntul dela cele dintâi începuturi ale sale și pănă la fine astfel, încât cele premergătoare să predispună pe elev pentru cele următoare, a fost punctul

principal de vedere, pe care l'am urmărit în mai multe scrieri ale mele.“¹⁾

Să înțelege, că așa ceva reclamă precepere atât dela autoritățile școlare, cari compun planurile de învățământ, cât și dela persoanele didactice, cari au să predea materialul propus.

Până a ne despărți de acest obiect mai avem să amintim și aceea, că pentru a succede cele pretinse, este neapărat de lipsă, ca persoanele de școlă să se străduiască a studia cu deamănuntul individualitățile elevilor lor încredințați. Esperiențele făcute să le consulte în o conferință specială pentru acest scop și să-și întocmescă procederea după acestea.²⁾

Întâmplându-se toate acestea în o școlă, despre aceea putem susține cu conștiința cea mai liniscită, că se află pusă pe o adevărată basă pedagogică și rezultatele dobândite vor dovedi pe deplin, de câtă importanță este o școlă bună în nesuințele culturale ale omenimei.

Dr. Petru Șpan.

¹⁾ Willmann Päd. Schrift II. Band 284.

²⁾ Bergner. Materialien zur speciellen Pädagogik p. 281—282

Sciri școlare.

1. Personalul școlii și al internatului.

A) Personalul școlii.

1. Directorul:

I. Popescu, Profesor în Seminariul „Andreian,” membru ordinar al Comitetului Asociațiunii și director onorar pentru conducerea afacerilor școlare.

2. Învățătorii:

Eugenia Trif, absolventă a preparandiei superioare din Budapesta, cu examen de calificare pentru școlile civile, învățătoare ordinară definitivă, a propus aritmetica în clasa I—IV., geometria în cl. IV., chimia în clasa III., igiena în clasa IV., istoria naturală în clasa I. și II., fizica în clasa IV. și muzica vocală în clasa I—IV.

Vasile Bologa, doctor în filosofie de la universitatea din Budapesta, cu examen de calificare pentru școlile civile, învățător ordinar definitiv, a propus limba română în clasa I.—IV, și în cursul complementar, limba maghiară în clasa I—IV.

Petru Șpan, doctor în filosofie de la universitatea din Iena, învățător ordinar provisor, a propus limba germană în clasa I—IV., istoria universală în clasa II.—III., și în cursul complementar, istoria Ungariei în clasa IV., geografia în clasa I., II., III. și IV.; psihologia și contabilitatea în cursul complementar.

Victoria Filipescu, absolventă a școlii de industrie din Cluș, cu examen de calificățiune dela preparandia de stat din Cluș, învățătore ordinară provisoră a propus lucrul de mână în cl. I.—IV. și în cursul complementar; desenul în cl. I.—IV. și în cursul complementar; caligrafia în cl. I.—IV.

3. Catecheții:

Prea Onor. D. asesor consistorial *Zacharie Boiu* a propus religiunea elevelor gr. or. din tóte clasele.

On. Părinte *Nicolae Toșanu*, preot și cooperador la parochia gr.-cat. din Sibiiu, a propus religiunea elevelor gr.-cat din tóte clasele.

4. Instructorii:

Elena Petrașcu, directóra internatului, a propus limba franceză ca studiu neobligat elevelor în tóte clasele.

Adela de Heldenberg, absolventă a conservatorului de musică din Viena, a instruat în musica instrumentală 13 eleve.

Sabina Brote, a instruat în musica instrumentală 12 eleve.

Matilda Mangesius, învățătore la școla evangelică de fete, a instruat în gimnastică elevele din cl. I., II. III. și IV.

Personalul internatului:

- a) Directorul școlii este tot odată și al internatului.
- b) Directóra internatului *Elena Petrașcu*.
- c) Medic de casă *Dr. Ioan Moga*.
- d) Ajutóre: o guvernantă și o bonă.

2. Materialul din obiectele de învățământ pertractat în anul școlar 1889/90.

Clasa I:

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiunilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore pe săptămână: Cetirea logică și estetică. Reproducerea materialului citit cu cuvântul și în scris și apoi contragerea lui. Memorisarea de fabule și legende. Din etimologie cuvintele variabile cu deosebită privire la ortografie; din sintaxă părțile principale și secundare ale propoziției. Pe fie-care lună două teme în clasă.

3. *Limba maghiară*, 3 ore pe săptămână: Cetirea logică cu considerare la pronunțarea și accentuarea cuvintelor. Exerciții la tablă. Pe baza propozițiilor felurile de cuvânt. Numele posesive și verbul „a avea”. Conjugarea verbelor predicative în indicativul prezent. Memorisarea de poezii mai mici. Pe fie-care lună o temă în clasă.

4. *Aritmetica*, 3 ore pe săptămână: Cele patru operațiuni fundamentale cu numeri întregi. Descompunerea numerilor în factori. Cunoscințe din măsurile metrice, banii.

5. *Istoria naturală*, 2 ore pe săptămână: Zoologia, vertebratele, descrierea și gruparea lor după însușirile caracteristice.

6. *Geografia*, 2 ore pe săptămână: Geografia fizică și politică a Ungariei, pe lângă deprinderi în desemnarea de mape despre materialul propus și în legătură cu acesta noțiunile geografice necesare.

7. *Lucrul de mână*, 3 ore pe săptămână: Împletire de cio-rapi, modele împletite și croșetate, chindisiri simple.

8. *Desemn*, 2 ore pe săptămână: Linii óble și curbe, figuri cu linii óble și curbe după natură și după modele grafice.

9. *Caligrafia*, 2 ore pe săptămână: Scriere cu litere latine și germane.

10. *Musica vocală*, 2 ore pe săptămână: Scale dure, exerciții unisono și în 2 voci. Cântece simple în 2 voci.

11. *Gimnastica*, 2 ore: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa II.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiunilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore: Pe baza lecturii din etimologie cuvintele neflexibile și din sintaxă propoziția simplă pură și augmentată, propoziția compusă, contrasă, eliptică și periodul. Formarea cuvintelor, ortografia. Cetire logică și estetică, exerciții de stil, recitări de poezii. Pe fie-care luna 2 teme în clasă sau acasă.

3. *Limba maghiară*, 3 ore: Cetire cu pronunțare curată și accentuare corectă. Traduceri și exerciții la tablă pentru deprinderea în ortografie. Conjugarea verbelor regulate în toate modurile și timpurile. Piese de cetire în prosă și versuri cu memorisare și recitare. O temă în școlă pe fiecare lună.

4. *Aritmetica*, 3 ore: Repetiția celor propuse în clasa I. Divisibilitatea numerilor, măsura comună mai mare, pluralitatea comună mai mică. Cele patru operațiuni cu fracțiuni vulgare. Frațiunile decimale în legătură cu măsurile metrice de lungime, capacitate și greutate și cu banii noștri.

5. *Istoria naturală*, 2 ore: Zoologia; descrierea unor animale cu note mai caracteristice din tipul moluscelor, artropodelor, vermilor, echinodermelor, celenteratelor, protozoelor și gruparea lor. Caracterisarea în trăsuri generale a tipului vertebratelor. Botanica și mineralogia, tractate din punct de vedere economic și cu referință la acele părți, cari ocur în viața de toate zilele.

6. *Istoria universală*, 2 ore: Istoria popórelor antice, îndeosebi istoria Elinilor și a Romanilor din punctul de vedere al culturii.

7. *Geografia*, 2 ore: Geografia fizicală și politică a Europei și a țérilor din giurul mării mediterane din Asia și Africa.

8. *Lucrul de mână*, 3 ore: Împletire și croșetare după modele mai complicate, chindisire și filatură.

9. *Desemn*, 2 ore: Figuri cu linii óble și curbe. Ornamente simple și plante fără umbră.

10. *Caligrafie*, 2 ore: Scriere cu litere latine și germane.

11. *Musica vocală*, 1 óră: Scale dure și moi, exerciții mai complicate unisono și în 2 voci, cântece în 2 și 3 voci.

12. *Gimnastica*, 1 óre: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa III.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiunilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore: Analisări sintactice. Noțiuni despre stil; acte oficiale mai obiécnuite; narațiuni și descrieri; genurile de poesie pe basa poesiilor cetite. Recitări. Câte două teme în clasă pe fiecare lună.

3. *Limba maghiară*, 3 ore: Cetire logică și estetică. Repetiția verbelor. Conjugarea verbelor neregulate. Verbe factitive și potențiale. Exerciții la tablă. Din sintaxă felurile de propoziții.

Piese în prosă și versuri din cartea de citire cu traducerea și reproducerea cu vorba și în scris a celor citite. Câte-va poezii memorisate și recitate. O temă în clasă pe totă luna.

4. *Aritmetica*, 2 ore: Repetiția celor percurse în clasa II. Regula de trei simplă și compusă pe baza proporțiilor și a concluziunilor. Aplicarea fracțiilor la rezolvirea temelor, ce cad în resortul acestor reguli.

5. *Geografia*, 2 ore: Completarea cunoștințelor din geografia matematică și fizică. Geografia Europei ca repetiție, apoi geografia celorlalte continente.

6. *Istoria*, 3 ore: Faptele principale din istoria universală, cu deosebită considerare a dezvoltării culturale a genului omenesc.

7. *Chimia*, 1 oră: Noțiunile fundamentale din Chimia anorganică și organică. Din chimia anorganică: aerul, apa, elementele și compozițiunile chimice, cristalisarea metaloidelor și unele combinațiuni a acestora, precum e chlor, brom, iod, fluor, sulfurul, fosforul, cuarțul, acid carbonic și carbon oxid. Accidele. Metalele.

8. *Economia de casă*, 2 ore: Procurarea și conservarea lucrurilor necesare în familie. Despre locuință, îmbrăcăminte, nutre-mânt și administrarea speselor. Datorințele morale ale stăpânei de casă.

9. *Lucrul de mână*, 2 ore: Broderie albă și colorată și cusătură de albituri.

10. *Desemn*, 2 ore: Ornamente mai complicate și plante fără și cu umbră.

11. *Caligrafie*. 2 ore: Scrierea cu litere latine și germane.

12. *Musica vocală*, 1 oră: Exerciții de cântece cu 2 și 3 voci; exerciții în nimerirea tonurilor.

Clasa IV.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiunilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore: Genurile de poezie pe baza pieselor alese din autori. Date despre viața și activitatea scriitorilor mai însemnați în literatură, cu deosebită atențiune la literatura populară. Câte două teme pe fie-care lună, una lucrată în clasă, alta acasă.

3. *Limba maghiară*, 3 ore: Din cartea de citire piese alese; reproducerea liberă a cuprinsului. Repetiția celor tractate în clasă.

matică în clasele precedente. Din istoria literaturii: poezii mai însemnați pe baza poeziilor citite. Recitări. Două teme pe lună, acasă și în școală.

4. *Aritmetica*, 2 ore: Repetirea celor învățate în clasele premergătoare. Procentul. Calcularea interesului, a capitalului și a timpului. Divisiunea proporțională și regula asocierii.

5. *Geometria*, 1 oră: Elementele geometriei. Aflarea suprafeții, pătratului, triunghiului, paralelogramului, trapezului, multunghiului regulat și neregulat, a cercului și a sectorului. În legătură cu aceste măsurile de suprafață.

6. *Fisica*, 2 ore: Elementele fizicii. Căldura, noțiuni din mecanică, din magnetism, electricitate, acustică și optică.

7. *Igiena*, 2 ore: Noțiuni de anatomie și fiziologie. Alimentele. Mișcarea. Simțurile și igiena lor. Locuința, hainele, aerul, clima. Otrăvirea, asfixia, leșinarea, epilepsia, arșii, înghețaii, răniții.

8. *Geografia*, 1 oră: Geografia matematică și fizică; cea din urmă cu deosebită considerare a perioadelor de formațiune geologică. Repetirea pe scurt a geografiei celor 5 continente din punct de vedere fizic.

9. *Istoria patriei*. Epocile principale din dezvoltarea istoriei regatului ungar. În liniamente generale și pe basă istorică cunoștințe din constituția patriei.

10. *Lucrul de mână*, 2 ore: Brodăria albă și colorată. Cusătură de albituri, suplica și înodatul.

11. *Desemn*, 2 ore: Peisaje, figuri animalice și omenești cu umbră.

12. *Musica vocală*, 1 oră: Exerciții în 2 și 3 voci. Cântec în 3 și 4 voci.

Limba germană, ca obiect facultativ, a fost învățată de toate elevele, dându-se pentru fie-care clasă lecții separate în câte 2 ore pe săptămână.

La limba franceză au participat 45 eleve, cari, despărțite în 4 cursuri au luat câte 2 lecții pe săptămână, făcând exerciții în citire, gramatică, ortografie, în traducere și în stil.

La instrucția în pianoforte au participat 25 eleve.

Din limba română, maghiară, germană și franceză au avut clevele interne și câte două ore de conversație sub conducerea directoarei și a guvernantelor.

Ordinarul clasei I. a fost Dr. Vasile Bologa.

"	"	II.	"	"	Eugenia Trif.
"	"	III.	"	"	Dr. Petru Șpan.
"	"	IV.	"	"	Victoria Filipescu.

3. Conspectul elevelor imatriculate in anul școl. 1889/90.

Clasa I.

1. *Ecaterina Cimponer*, Sibiiu *).
2. *Antonia Corbu*, Poeni *).
3. *Valeria Degan*, Vicțel *).
4. *Maria Erdeli*, Oradea mare *).
5. *Carolina Finc*, Deda *).
6. *Virginia Gal*, Săcuieu *).
7. *Teresa Jurca*, Răvășel.
8. *Elena Mathei*, Sibiiu.
9. *Maria Micu*, Sebeșul inferior *).
10. *Mileva Pavlovici*, Oravița *).
11. *Florica Pavlovici*, Pancota *).
12. *Augusta Stanca*, Tievaniu-mare *).
13. *Minodora Tiulescu-Vasiu*, Crăciunesci *).

Clasa II.

1. *Elisabeta Bogdan*, Săsciori **).
2. *Paraschica Branea*, Boița.
3. *Maria Brătilescu*, Boița.
4. *Valeria Colbasi*, Sibiiu.
5. *Minerva Cosma*, Sibiiu.
6. *Adriana Codrean*, Siclău *).
7. *Valeria Decian*, Sibiiu.
8. *Eugenia Mucavei*, Bucium Șasa *).
9. *Elena Mica*, Someș Odorhei *).
10. *Aurelia Moga*, Sibiiu.

*) Internă.

***) A părăsit școala în decursul anului.

11. *Cornelia Pașca*, Sălciua de jos *).
12. *Mărióra Pêtruț*, Mișca *).
13. *Paraschiva Pop*, Rășinari.
14. *Livia Popescu*, Nădab *).
15. *Gliceria Popescul*, Parteștii de jos (Bucovina *).
16. *Elena Prodanciuc*, Câmpulung *).
17. *Paraschiva Roșca*, Turnișor.
18. *Elena Serb*, Kétegyház *).
19. *Eugenia Tăbăcariu*, Sibiiu.
20. *Irina Zehan*, Dicső-Szt.-Márton.*)

Clasa III.

1. *Victoria Branisce*, Mercurea *).
2. *Aurelia Candrea*, Sibiiu.
3. *Sabina David*, Bucium-Isbita *).
4. *Cornelia Decian*, Sibiiu.
5. *Luisa Dima*, Lupeni.
6. *Lucia Feier*, Boroș-Incu *).
7. *Valeria Feier*, Boroș-Incu *).
8. *Eugenia Mathei*, Sibiiu.
9. *Eugenia Moga*, Sibiiu
10. *Iolanta Robotin*, Poiana-Hunedórei *).
11. *Aurelia Serb*, Pilul-mare *).
12. *Victoria Suciu*, Șistaroveț *).

Clasa IV.

1. *Minerva Balint*, Sibiiu.
2. *Amalia Dima*, Hunedóra.
3. *Eugenia Grévu*, Mercurea.
4. *Valeria Moldovan*, Băița *).
5. *Maria Oniț*, Seghedin *).
6. *Silvia Paleu*, Biserica-Albă *).
7. *Aurora Pavlovici*, Pâncota *).
8. *Adelina Piso*, Sécărêmb *).
9. *Elena Popescu*, Sibiiu.
10. *Sabina Savoiu*, Reșinar.
11. *Letiția Roșca*, Sibiiu.

*) Internă.

12. *Leontina Simonescu*, Lugoj **).
13. *Cornelia Stoica*, Seliște.
14. *Silvia Trifan*, Abrud ***).

Cursul complementar.

1. *Lucia Cosma*, Sibiu.
2. *Victoria Grozda*, E. Șimand.
3. *Alexandrina Moga*, Sibiu.
4. *Amalia Simon*, S. Giorgiu *).
5. *Maria Waltner*, Nyiregyház *).

4. Conspectul elevelor din internat.

1. *Victoria Branisce*, Mercurea.
2. *Maria Cheresteș*, Deés.
3. *Adriana Codrean*, Șiclău.
4. *Ecaterina Cimponeriu*, Sibiu.
5. *Antonia Corbu*, Poeni.
6. *Sabina David*, Bucium-Isbita.
7. *Valeria Degan*, Vișel.
8. *Marióra Erdeli*, Oradea-mare.
9. *Lucia Feier*, Boroș-Ineu.
10. *Valeria Feier*, Boroș-Ineu.
11. *Carolina Fine*, Deda.
12. *Virginia Gal*, Săcuieiu.
13. *Victoria Grozda*, E. Șimand.
14. *Aglae Lupu*, Sucéva (Bucovina).
15. *Eugenia Macavei*, Bucium-Șasa.
16. *Elena Mica*, Someș-Odorhei.
17. *Maria Micu*, Sebeșul-inferior.
18. *Valeria Moldovan*, Băița.
19. *Maria Oniț*, Seghedin.
20. *Silvia Palcu*, Biserica-Albă.
21. *Cornelia Pașca*, Sălciua de jos.
22. *Sabina Pașca*, Sălciua de jos.
23. *Aurora Pavlovici*, Pâncota.
24. *Flora Pavlovici*, Pâncota.

*) Internă.

**) Extraordinară.

***) A părăsit școala în decursul anului.

25. Mileva Pavlovici, Oravița.
26. Mărioara Petruț, Mișca.
27. Adelina Piso, Sēcărămb.
28. Livia Popescu, Nădab.
29. Gliceria Popescul, Parteștii de jos. (Bucovina).
30. Elena Prodanciuc, Câmpulung.
31. Iolanta Robotin, Poiana-Hunedórei.
32. *Maria Seleschi*, Calinești, (Bucovina),
33. Aurelia Serb, Pilul-mare.
34. Elena Serb, Kétegyház.
35. Amalia Simon, S. Giorgiu.
36. Augusta Stánca, Ticvanu-mare.
37. Victoria Suciú, Șistaroveț.
38. Minodora Teulescu-Vasiciu, Crăciunești.
39. Irina Zěhan, Dicső-Szt-Márton.
40. Maria Waltner, Nyiregyház.

Nota: Elevele, al căror nume s'a tipărit cu litere cursive, au frecventat șcôla elementară a „Reuniunii femeilor române din Sibiiu“.

5. Mijlôce de învățămênt.

A) Biblioteca colegiului învățătoresc.

Biblioteca colegiului învățătoresc, care cu finea anului școlar 1888—9 avea 183 opuri, s'a înmulțit cu următóarele cărți:

a) Cărți donate de dl. Georgiu Barițiu:

1. Considerațiuni asupra instrucțiunei publice și private în România de Gr. Ștefănescu. Bucuresci 1873.
2. Curs elementar de Algebra de N. Culiánu, Iași, 1890.
3. Îndreptar teoretic și practic pentru învățămêntul intuitiv de V. Gr. Borgovan. Gherla, 1885.
4. Importanța și utilitatea învățătúrei pentru popor, de A. Visanti. Iași, 1874.
5. Curs de practica grădinăritului și de economia casei, de Georgiu Vintilă. Brașov, 1872.
6. Computul în șcôla populară de I. Popescu. Sibiiu, 1875.
7. Curs public de istoria naturală de Gr. Ștefănescu. Bucuresci, 1874.
8. Animalele antediluviane de Georgiu Ștefănescu. Bucuresci, 1867.

9. Noțiuni de Cristalografie pentru usul școlilor secundare de C. Litarczek. Craiova, 1882.
10. Sistemul metric. — Manual de Basiliu Petri. Sibiu, 1875.
11. Învățătorul și poporul, de At. Marian Marienescu. Sibiu, 1858
12. Georgiu Lazar și școala română, de Petru Poenariu. București, 1871.
13. Kleine Geographie des Kaiserthums Oesterreich, von Martin Heiszler. Salzburg, 1851.
14. Die kaufmännische Rechenkunst und Buchführung, von Franz Eduard Lurtz. Kronstadt, 1858.
15. Academia Română. Dare de seamă despre expozițiunea de igienă dela Berlin de Dr. I. Felix. București 1884.
16. Academia Română. — Ore-cari dispozițiuni nouă în Cabinetul de fizică, de E. M. Bacaloglu. București, 1884.
17. Academia Română. — Dare de sémă despre expozițiunea de electricitate, de Emanoil Bacaloglu. București, 1882.
18. Academia Română. — Noțiuni generale despre industria pigmentelor de depins, de Nicolae Teclu. București 1884.
19. Chromatica poporului român, de S. Fl. Marian. București 1882.
20. Analele Academiei Române, de Academia Română. București 1880.
21. Noul sistem pentru măsurătórea capacității vaselor. — Butóic, buți etc., de B. Pisone. București 1878.
22. Manual de stilistică, de M. Strajan. București, 1882.
23. Manual de stilistică, de Ioan F. Negruțiu. Blășiu 1884.
24. Esercție în partea formariă a gramaticii latine de Alesiu Viciu. Blășiu, 1883.
25. Rudimentele gramaticii române, de Ioan German Codru. Plocești.
26. Gramatica limbei românesci, de Irimiă Circa. București, 1878.
27. Gramatica limbei române, de Stefan Neagoe. Bârlad 1881.
28. Gramatica română, de Vasilie Mândrean, Caransebeș 1883.
29. Gramatica limbei germane, de Stefan Torpan. București, 1873.
30. Gramatica limbei românesci, de Ioan Dariu. Brașov, 1890.
31. Esercție intuitive, de Ioan Tuducescu. Lăpova, 1878.

32. Gramatica Română, de Gavril Páll. Oradia-mare, 1883.
33. ABC-Dar maghiar-român, de Nicolau Putnoký. Sibiu 1883.
34. Amicul școlii, scriptură pedagogică, de V. Roman. Sibiu, 1860.
35. Amicul școlii, scriptură pedagogică, de V. Roman. Sibiu, 1860.
36. Elemente din constituția patriei. Blașiu, 1880.
37. Curs metodic de istoria naturală de Ipolit Ilasieviciu. Brașov, 1890.
38. Manual de introducere în sântele cărți ale testamentului vechiu, de Isidor de Onciul. Cernăuți, 1889.
39. Elemente de fizică, de E. Bacaloglu. București, 1883.
40. Compendiu de pedagogie, de I. Popescu. Sibiu, 1868.
41. Clășile elementare de istorie naturală, de Dl Iuliu Baraș. București, 1864.
42. Curs elementariu de Antropologie de A. H. Bassero, București, 1864.
43. Manual de medicină practică populară, de Anastasiu Fetu. Iași, 1871.
44. Viața, Operele și Ideile lui Georgiu Șincai din Șinca, de Georgiu Barițiu. București, 1869.
45. Încercările pentru dezvoltarea științelor naturale în România, de D. V. A. Urechia. București, 1874.
46. Teoria lui Rösler, de A. D. Xenopol. Iași, 1888.
47. Cuvânt la inaugurarea Asociațiunii, de T. Cipariu. Blașiu, 1862.
49. Brevis conspectus Historiae Romanorum, de A. Treb. Lauriano. Hilariopoli in Dacia inferiore 1846.
50. Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen, von Lekas Josef. Marienburg, 1813.
51. Wegweiser zur Bildung für deutsche Lehrer, von Adolf Diesterweg. Essen 1851.
52. Cuvinte sufletesci de Carmen Sylva în 43 esemplare, din care 2 ex. pentru cele două biblioteci, érá 41 esemplare împărțite la elevele interne, pentru ca să le dea la părinți.
53. Visul poetului, de Carmen Sylva, tot 43 de esemplare date spre aceleași scopuri în 12 Maiu st. n.
54. Părți alese din istoria Transilvaniei de G. Barițiu.

a) Donate de dl I. Slavici:

55. Chronica Românilor de G. Șincai. București 1886.
Tom. I, II, III.

56. Luptele Românilor în resbelul din 1877—1878 de T.
C. Văcărescu, București, 1887.

c) Primate gratuit dela librăria din Budapesta Hor-
nyánsky Viktor.

57. Számoló könyv de Orbok Mór. Budapest. 1890.

58. Magyar Olvasókönyv, de Szinnyi József. Budapest 1884—87.
I, II, III.

59. Német Nyelvtan Albrech János. Pozsony, Budapest.

60. Iskolai magyar nyelvtan, de Dr. Szinnyi József. Buda-
pest 1889, I—II.

61. A magyar nemzet története, de Irinei Ferencz. Budapest 1889.

62. Népszerű vegytan, de Berecz Ede. Budapest, 1889.

63. Két térkép a magyar történelemhez de Helmár Agost.
Pozsony 1890.

64. Rendszeres Földrajziasatlasz, de Kozma Gyula. Buda-
pest 1890.

65. Gyakorlati Irálytan, de Dr. Gyulai Béla. Budapest 1890.

66. Gyakorlati Számítan, de Lengyel Sándor, Gotsch József.
Budapest 1890.

67. Gyakorlati Énektan, de Erney József. Budapest 1890, I, II.

Cu finea anului școlar 1889/90 biblioteca colegiului învăță-
toresc constă așa dară din 200 opuri de divers conținut.

Foi periodice a primit colegiul învățătoresc:

1. Transilvania, fôia Asociațiunei gratuit.
2. Praxis der Erziehungschule de Dr. Karl Just, abonată.

B) Biblioteca elevelor.

Biblioteca elevelor s'a înmulțit cu următoarele cărți:

a) Cumpărate:

1. „Spaziergänge eines Naturforschers“ von Dr. W. Warshall.
2. „Karthensgeschichte“ von R. Bergner.
3. „Hygiene der Nerven“ von P. Mantegazza.
4. „Die drei Grazien“ von P. Mantegazza.

b) Dăruite:

5. „Andreiu cel resfătat“ de I. Bota, dăruită de același
 6. „Aus Carmen Sylva's Leben“ de N. v. Stackelberg, dăruită de I. Slavici
 7. „Cuvinte sufletesci“ de Carmen Silva, dăruită de I. Slavici.
 8. „Siebenbürgen“ de R. Bergner, dăruită de Asociațiunea transilvană.
 9. „S. Scriptură“ de Societatea anglicană, dăruită de G. Barițiu.
 10. „Cuvinte sufletesci“ de Carmen Sylva, dăruite de G. Barițiu.
 11. „Visul poetului“ de Carmen Sylva, dăruită de G. Barițiu.
- Biblioteca elevilor constă la sfârșitul anului școlastic din 87 opuri în 88 volume.

Colecțiunile de mijloce și materialii pentru geografă, istorie, fizică, chimie, au rămas tot acelea din anul trecut. S'a dăruit înse din partea Asociațiunei o colecțiune de plântă pentru botanică.

Diracțiunea își împlinesce o datorie din cele mai plăcute aducând cele mai vii mulțămiri tuturor p. t. binefăcători și onorabilor societăți, cari au binevoit a contribui la înmulțirea bibliotecilor.

6. Din cronica școlii și a internatului.

Anul școlastic s'a început la 1 Septembrie. Agendele curente școlare și ale internatului s'au pertractat în 10 conferințe. Pe lângă aceste au avut loc în decursul anului acestuia și conferințe specifice didactice în scopul de a se ameliora metodele și a se stabili unitate de învățământ.

În decursul anului școlii a fost vizitată de d. inspector școl. reg. ung. comitatens din loc, de asemenea a fost vizitată aceea și de președintele Asociațiunei dl G. Barițiu, ca delegat al comitetului Asociațiunei, cari însoțiți de directorul școlii a asistat la mai multe prelegeri din diferite obiecte de învățământ, declarându-se deplin mulțămiiți cu învățământul și disciplina din institut.

Fisicul comitatului încă a vizitat mai de multe-ori pe elevele interne pentru bóla de ochi trachoma, n'a aflat însă nici o elevă bolnavă.

Semestrul I. s'a încheiat cu finea luni Ianuarie, ér al II. s'a început cu începutul luni Februarie 1889.

În postul pascilor toate elevele s'au mărturisit și cuminecat prin catecheții și parochii respectivi ai ambelor confesiuni române.

Festivități, la care au participat elevele institutului, au fost onomasticile Maiestăților Lor Regelui și a Reginei, precum și marșul institutului, care s'a sărbătorit la 24 Maiu n. în pavilionul din Dumbravă favorizat de un timp foarte frumos și participând la acela aproape întreg publicul românesc din Sibiiu.

Cursul complementar, prevăzut în statutul de organizare al școlii, menit pentru aprofundarea materiilor de învățământ din clasele școlii civile și pentru facerea de aplicațiuni directe la viața practică, în care curs se primesc elevele absolvente de a IV-a clasă și în mod excepțional și din a II-a clasă, dacă au trecut preste al 15-lea an, în anul acesta a funcționat având 5 eleve; éra examenul l'a avut în 25 Iunie n.

7. Examenele.

Examenele de primire pentru elevele, care nu au dovedit prin atestate formale calificațiunea cerută în § 13 din statutul de organizare al școlii civile, s'au ținut în 1 Septemvrie, ér' examenele dela sfârșitul semestrului II. vor avé loc la 27 și 28 Iunie st. n., sub președința d-lui președinte al „Asociațiunii“, asistând și din partea altor autorități școlare reprezentanți. Aceste examene se vor ținé după următorul program :

În 27 Iunie n.

Inainte de améđi:

Dela 8—9	Religiunea cu toate elevele;
„ 9—10 ¹ / ₂	Limba română cu clasa I. și IV;
„ 10 ¹ / ₃ —11 ¹ / ₃	Geografia cu clasa II.;
„ 11 ¹ / ₂ —12	Fisica cu clasa IV.

După améđi:

„ 3—4	Chemia cu clasa III.;
„ 4—5	Limba franceză cu toate elevele.

În 28 Iunie n.

Inainte de améđi:

„ 8—8 ³ / ₄	Limba germână cu clasa I.;
„ 8 ³ / ₄ —9 ¹ / ₃	Botanica și Mineralogia cu clasa II.;
„ 9 ¹ / ₃ —10 ¹ / ₃	Limba maghiară cu clasa II.;
„ 10 ¹ / ₂ —11	Aritmetica cu clasa I.;
„ 11—12	Istoria universală cu clasa III.;

După améđi :

- „ 3—4 Musica instrumentală ;
- „ 4—5 Declamațiuni și musica vocală ;
- „ 5—6 Gimnastica.

In 29 Iunie n.

La órele 11 încheierea solemnă a anului școlastic și distribuirea atestatelor.

8. Condițiuni de primire în școlă și internat.

Pentru primirea în școlă civilă se cere atestat despre absolvirea claselor școlii elementare, sau atestat despre clasa corespunđătoare premergătoare dela o altă școlă de categoria școlii civile. În lipsa unui astfel de atestat primirea se face pe basa unui examen de primire.

Didactrul e fixat cu 2 fl. v. a. pe lună, și pentru elevele, ce întră pentru prima dată în această școlă, o taxă de înmatriculare de 2 fl. v. a.

Pentru elevele cursului complementar, prevăđut în §. 6 din statut, didactrul este de 5 fl. pe lună, și la prima înscriere taxa amintită de înmatriculare.

Elevele, cari voiesc să fie primite în internat, fie eleve ale școlii civile, séu ale școlii elementare a reuniunii femeilor, au să se însciințeze de timpuriu, în tot casul înainte de începerea anului școlastic, prin părinți sau tutori la direcțiunea școlii, pentru a se puté face dispozițiunile necesare. Taxa internatului e de 200 fl. v. a. pe an, plătiți înainte în două séu cel mult 4 rate.*) Cărțile trebuinciose, materialul de scris, de desemn, de lucru de mână, se înțelege, nu sunt cuprinse în taxa amintită, ci cheltuelile reclamate în această privință se pórta de părinți, întocmai precum tot de dînșii se pórta cheltuelile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru instrucțiune în musica instrumentală și în limba franceză.

Taxele pentru instrucțiunea în piano sunt de 2 categorii :

a) dacă o elevă voesce să ica órele singură, se compută, la 2 óre pe săptămână, taxa de 9 fl. pe lună ; dacă 2 eleve împreună

*) Pentru ajutorarea părinților mai lipsiți de mijlóce, cari sunt hotărâți a-și da ficele în internat, institutul de credit și de economii „Albina“ a creat 10 stipendii de câte 50 fl. pentru cari comitetul Asociațiunei va publica concurs cu terminul de 1-a August st. n.

iau instrucțiune în aceeași oră, taxa se compută la 2 ore pe săptămână, cu 6 fl. de elevă; séu

b) dacă o elevă voesce să ica orele singură, se compută la 2 ore pe săptămână, taxa de 6 fl. pe lună; dacă se întrunesc 2 eleve în aceeași oră, taxa se compută la 2 ore pe săptămână cu 5 fl. pe lună de elevă.

Pentru instrucțiunea în limba franceză, câte 2 ore pe săptămână, se compută pe lună câte 1 fl. de elevă.

Tóte taxele se plătesc direcțiunii școlare, care remunerază pe instructori.

Elevele din internat, afară de scólă, au în fie-care și anumite ore de conversațiune în limba franceză, maghiară și germână. Pe lângă aceea ele se prepară și-și învață lecțiunile sub conducerea și cu ajutoriul directórei și a guvernantelor.

Elevele, cari vor să fie primite în internat, mai au să aducă cu sine: 1 țol pe saltea, un covoraș la pat, 2 perini, 4 fețe de perini, o plapomă séu țol de coperit, 4 ciarșafuri, (lințoluri, lepedee), 6 ștergare, 6 serviete, apoi: cuțit, furculiță, lingură, linguriță, perie de dinți, săpun și 2 pepteni, care tóte rămân proprietatea elevei. Afară de aceste schimburile de trup séu albiturile, câte $\frac{1}{2}$ duzină din fie-care, ciorapi colorați vënet închis și batiste (mărămi) câte 1 duzină și încălțăminte trebuincióasă. Cât pentru toaleta nóue, părinții și tutorii sunt consiliați a nu face de aceste pentru copilele lor, căci pentru a obține o uniformitate în îmbrăcăminte pentru tóte internele, acele toalete cu prețuri moderate, se pot face aici prin îngrijirea direcțiunii internatului. Strins de uniformă se țin: o haină, două șurțe, în forma unei haine, o pălărie de iernă și una de vară, cari necondiționat au să se facă aici și cari preste tot vor costa cam 20—22 fl. v. a.

Doritorii de a avé „Statutul de organizare“ precum și „Regulamentul intern“ al scólei și „Regulamentul pentru cursul complementar“ le pot primi dela direcțiune pentru câte 20 cr. unul. Tot dela direcțiune se póte primi pentru un fl. și „Monografia“ scólei, în care, pe lângă istoricul institutului, se află descrierile edificiului scólei și al internatului în tóte amănuntele lui.

Sibiiu, 20 Iunie n. 1890.

Direcțiunea

șcólei civile de fete cu internat.